

Štěpán Jurajda: Jak fungují reformy práce na Slovensku

Jak fungují reformy práce na Slovensku

V Čechách a na Moravě máme jisté povědomí o reformách, které se udály po roce 2002 na Slovensku. Málokdo si ale uvědomuje, o jak zásadní reformy vlastně šlo. Reformy změnily nejen podnikatelské prostředí a národohospodářskou politiku, ale k revolučním změnám došlo i v oblasti penzí a trhu práce. Nejdůležitější otázky znějí: jak reformy dopadly, zejména na ty nejchudší?

Co říká Světová banka

Pomohly reformy ekonomice a pomohly i málo vzdělaným a dlouhodobě nezaměstnaným Slováckům? Odpověď se nehledá snadno, protože se reformovalo mnohé a najednou, ekonomicky se daří celému regionu a lze jen těžko domýšlet, jak by se situace vyvíjela, kdyby k reformám nedošlo. Pokud se však detailněji podíváme na trh práce, můžeme mnohé alespoň odhadnout. S takovým detailním přehledem trhu práce na Slovensku nedávno přišel souhrn studií Světové banky. Ten ukazuje, že celkový růst zaměstnanosti byl sice na Slovensku vyšší než v ostatních nových členských zemích EU, a to zřejmě i díky reformám, zaostal ale za růstem patnáctky vyspělých zemí EU.

Jelikož došlo k mírnému nárůstu populace v pracovním věku, tak se tento mírný nárůst zaměstnanosti neprojevil v poklesu nezaměstnanosti. Slovensko tak i přes určitý pokrok zůstává zemí, kde jen extrémně malá část populace v produktivním věku pracuje (58 %) a kde dvě třetiny nezaměstnaných jsou bez práce dlouhodobě. Je ale dost dobře možné, že výraznější efekty reforem se naplno ukážou až v delším časovém období.

Jak se projeví radikální změny podpory v nezaměstnanosti a sociálních dávek vedené heslem "pracovat se vyplatí"? Je zřejmé, že se podařilo zlepšit finanční motivaci nezaměstnaných hledat si práci i dostupnost rekvalifikačních kursů. Nejen zaslepení kritici Slovenských reforem ale často vyjadřují obavy, že reformy byly příliš "přísné" a snížily podporu těm, kteří byli již tak na pokraji chudoby a žádnou práci stejně najít nemohou.

Chudých nepřibylo, ale...

Tady studie Světové banky dochází ke dvěma rozdílným závěrům. Na jednu stranu studie ukazuje, že přes pokles průměrné výše podpor o 16 procent se sociálních dávek dnes více dostává těm skutečně potřebným, a tak reformy zřejmě nevedly k častějšímu výskytu chudoby na Slovensku. Pozitivní roli zde sehrálo i zavedení rovné daně z příjmu, protože těm s nejnižšími příjmy poklesly daně nejvíce. Na druhou stranu ale studie také ukazuje, že i když lidí pod hranicí chudoby nepřibylo, tak těm, kteří chudobou trpí, se životní podmínky zhoršily.

Slovensko šlo do reforem s mnohem většími sociálními rozdíly, než máme u nás. Sociálně vyloučené skupiny si tak zřejmě na Slovensku zaslouží více aktivní pomoci státu zaměřené na rozbití generačních cyklů chudoby. Děti nevzdělaných rodičů vyrůstající v chudinských enklávách bez šance na uplatnění se z pasti chudoby samy nedostanou.

Vzdělanou většinu tak může neochota více investovat do jejich budoucnosti přijít na sociálních dávkách a neodvedených daních draho.